

Slaapplaatsen van Bruine Kiekendieven *Circus aeruginosus* in de Haarlemmermeer, nazomer 2006

Fred Cottaar

Najaar 2006, tijdens avondlijke telactiviteiten in de Haarlemmermeer, werd de aandacht getrokken door acht Bruine Kiekendieven die op een geogoste akker vlak bij elkaar zaten, en dit vlak voor zonsondergang. Enkele dagen later was het wederom raak, maar nu in de omgeving van Rijsenhout, alwaar vijf Bruine Kiekendieven werden aangetroffen. Eén en ander duidde dus op het gebruik van slaapplaatsen op akkers in de Haarlemmermeer.

Raadpleging van literatuur (Blekendaal 1970, de Nobel 1987, Geelhoed *et al.* 1998) gaf geen aanwijzingen dat er slaapplaatsen van Bruine Kiekendieven in Zuid-Kennemerland en de Haarlemmermeer bekend waren of überhaupt voor deze regio's beschreven waren. Reden om deze slaapplaatsen nog een aantal malen te bezoeken en de bevindingen vast te leggen.

Terreinbeschrijving

Eén van de slaapplaatsen bevond ten zuidwesten van Badhoevedorp, tussen de Tweeduizend Elweg, Hoofdweg, Schipholweg en Sloterweg (coördinaten 112-483 en 112-482). Op de betreffende akkers was ten tijde van de eerste waarneming (28 augustus) het graan al geogost. Op de nog niet geogoste akkers werden bieten verbouwd. Het was één van deze bietenakkers die de Bruine Kiekendieven als slaapplaats hadden uitgekozen.

De andere slaapplaats lag tussen Rijsenhout en Nieuw Venne, aan de westkant van de A4, op de hoek van de Rijnlander- en Bennebroekerweg (Amersfoortcoördinaat 107-476). De Bruine Kiekendieven sliepen hier in een spruitkoolperceel. Alhoewel ook naast de spruitkoolpercelen geogoste akkers aanwezig waren, werd hier geen gebruik van gemaakt.

Werkwijze

Op beide slaapplaatsen werd driemaal geteld. Na de laatste tellingen (13 en 16 september) waren de aantallen zo laag dat met tellen is gestopt (ook door tijdgebrek van de teller). De zes tellingen begonnen minimaal één uur voor zonsondergang, op één telling na (drie kwartier voor zonsondergang). Inkomende vogels werden per periode van 5 minuten genoteerd en, als dat duidelijk was, werd tevens de aanvliegerichting genoteerd.

Resultaten

Slaapplaats Badhoevedorp

Deze slaapplaats werd op 28 augustus ontdekt door de waarneming van acht exemplaren die vlak voor zonsondergang op een geoogste graanakker zaten. Deze akker bevond zich naast een bietenakker, alwaar de Bruine Kiekendieven tijdens latere tellingen invielen. De eerste telling vond plaats op 31 augustus. Tijdens deze telling werden in totaal elf Bruine Kiekendieven waargenomen. Een aantal vogels landde direct in het bietenperceel. Andere vogels landden eerst op de geoogste graanakker, waardoor een soort voorverzamelplaats ontstond. Later verdwenen de vogels één voor één in de bietenakker, alwaar ze niet ver van elkaar invielen. De tweede telling werd gehouden op 7 september, toen negen vogels werden geteld. Een Buizerd 'peste' alle kiekendieven vlak voor zonsondergang op, maar al vrij snel vielen alle vogels weer in. De laatste telling werd gedaan op 16 september. Op deze datum werden nog maar twee vogels aangetroffen.

Van de vogels waarvan een vliegrichting werd bepaald, kwamen de meeste uit een oostelijke richting aangevlogen (tien van de dertien). Zeer waarschijnlijk waren die van buiten de Haarlemmermeer afkomstig.

Slaapplaats Rijsenhout - Nieuw Vennep

Op 3 september werden tijdens een slaapplaattelling van Grauwe Ganzen aan de oostkant van de A4 vijf 'strak' doorvliegende Bruine Kiekendieven waargenomen. Waar deze precies zaten, kon die avond niet worden vastgesteld, maar op 4 september werd gepost aan de westkant van de A4. Het schouwspel herhaalde zich en de kiekendieven vielen niet ver van het waarnemingspunt van 3 september in een spruitkoolperceel in. De meeste landde op de stronken en lieten zich later, tegen het donker worden, tussen de spruitkool zakken. Opvallend deze avond was dat zich in een naastgelegen spruitkoolperceel een slaapplaats van Gele Kwikstaarten bevond. Een derde telling vond plaats op 13 september. Er werd toen maar één vogel aangetroffen. Op één vogel na kwamen alle andere vogels op deze slaapplaats uit het noordoosten, waarschijnlijk afkomstig van buiten de Haarlemmermeer.

Tijdens de aanvang van de tellingen waren er nog geen Bruine Kiekendieven op de slaapplaats aanwezig. Aankomst van alle 34 invallende Bruine Kiekendieven vond plaats voor zonsondergang, waarvan 29 in het uur voor zonsondergang. De overige vijf kwamen aan in het kwartier voor het uur voor zonsondergang. Na zonsondergang werd geen aankomst meer waargenomen. De vogels kwamen allemaal solitair aangevlogen. Sommige vlogen voor het invallen nog jagend over een aantal akkers.

Van de in totaal 34 Bruine Kiekendieven waren 22 eerste kalenderjaars vogels en twaalf adulte/2kj vogels werden gezien (zes). Deze vogels waren de telling erna niet meer aanwezig, waarschijnlijk als gevolg van wegtrek tijdens deze periode naar zuidelijkere oorden (Linnartz 2002).

Discussie

Bruine Kiekendieven zijn in Zuid-Kennemerland en de Haarlemmermeer regelmatig aan te treffen. Er zijn verschillende paren die jaarlijks op de bekende plekken in de regio tot broeden komen. In de Haarlemmermeer zelf is het broeden echter tot nu toe onduidelijk en nog niet bevestigd. Wel wordt gebroed in de aan de Haarlemmermeer grenzende rietpercelen (eigen waarnemingen). Er worden in de broedtijd geregeld meerdere foeragerende Bruine Kiekendieven gezien, die zelfs in groepsverband lijken te jagen (Erik Wokke). Ook in het najaar worden geregeld exemplaren aangetroffen (Cottaar 1993). Slaapplaatsen waren tot dusver voor Zuid-Kennemerland en de Haarlemmermeer niet bekend. Wel was al eens een slaapplaats beschreven van Blauwe Kiekendieven *Circus cyaneus* in de Houtrakpolder (Marcus 1989). De vondst van twee slaapplaatsen van Bruine Kiekendieven in het najaar van 2006 was dan ook niet onverwacht, maar wel verrassend. Aangezien beide slaapplaatsen pas eind augustus – begin september werden ontdekt, was het onbekend wanneer precies de slaapplaatsen in bezit waren genomen en hoe de aantalsontwikkeling was. In ieder geval werden nu maximaal elf en zes Bruine Kiekendieven op de slaapplaatsen aangetroffen. Nog verrassender was het dat de Bruine Kiekendieven in een bietenveld en een spruitkoolperceel overnachtten. Nu kunnen Bruine Kiekendieven in veel soorten vegetatie slapen, van rietvelden (Clarke *et al.* 1993, Oliver 2005) tot cultuurgewassen als koolzaad, mosterdzaad, maïs en granen (Bavoux *et al.* 1997) en - tijdens de trek - in bomen (Sammut 2005, Panuccio & Agostini 2006) en op de grond in woestijnen (Clarke 1997). Het in Nederland in cultuurgewassen slapen komt vermoedelijk niet veel voor, al is hiervan wel een waarneming die betrekking heeft op Blauwe Kiekendieven (Ottens 1999).

Dankwoord

Rob Bijlsma wordt bedankt voor het doorgeven van literatuur over terreinkeuzes van slapende Bruine Kiekendieven en het doornemen van een eerste versie.

Summary

Cottaar F. 2007. Marsh Harrier *Circus aeruginosus* roosts in farmland, Haarlemmermeer late summer 2006. De Takkeling 15: 106-109.

In late August 2006 two roosts of Marsh Harriers were located in farmland in polder Haarlemmermeer in the western Netherlands. Both roosts were checked three times till 13 and 16 September respectively, when numbers had dwindled to almost zero. The roosts were detected by coincidence, one in a field with Brussels sprout, another in sugar beets. As Marsh Harriers do not breed in polder Haarlemmermeer, the birds must have originated from areas in the vicinity. Usually, the birds arrived individually in the hour before sunset. Out of 34 Marsh Harriers, 22 were in first-year plumage, the remaining birds in adult or second calendar-year plumage. Adults were mostly seen during the August counts, but during later counts juveniles predominated. In The Netherlands, roosting of Marsh Harriers in

farmland apparently has not been described before, although it has been noted in Hen Harriers *Circus cyaneus*.

Literatuur

- Bavouss V., Burneleau G. & Picard M. 1997. Le gîte nocturne du Busard des roseaux *Circus a. aeruginosus*. Modalités de fréquentation en Charente-Maritime (France). *Alauda* 65: 321-336.
- Blekendaal P.H. 1970. De vogels van de Haarlemmermeerpolder. Avifaunistisch Overzicht over de jaren 1966 t/m 1969. Rapport.
- Clarke R. 1997. Desert-roosting by harriers. *British Birds* 90: 286-287.
- Clarke R., Bourgonje A. & Castelijns H. 1993. Food niches of sympatric Marsh Harriers *Circus aeruginosus* and Hen Harriers *C. cyaneus* on the Dutch coast in winter. *Ibis* 135: 424-431.
- Cottaar F. 1993. Wintervoorkomen van roofvogels in het zuidoostelijk deel van de Haarlemmermeer. *Fitis* 29:154-158.
- Geelhoed S., Groot H., Huijssteeden E. van, Leeuwen G. van & Nobel P. de (red.) 1998. Vogels in het landschap van Zuid-Kennemerland en de Haarlemmermeer. Vogelwerkgroep Zuid-Kennemerland/KNNV Uitgeverij, Utrecht.
- Linnartz L. 2002. Bruine Kiekendief (*Circus aeruginosus*). Pp. 97-98 in LWVT/SOVON 2002 Vogeltrek over Nederland 1976-1993. Schuyt & Co, Haarlem.
- Marcus P.J., 1989. Een slaapplek van Blauwe Kiekendieven in de nazomer in de Houtrakpolder. *De Gierzwaluw* 27: 12-13.
- Nobel P. de. 1987. Kiekendieven in Zuid-Kennemerland in 1986. *Fitis* 23:117-124.
- Ottens H.J., 1999. Blauwe Kiekendieven *Circus cyaneus* foerageren en slapen in percelen ongedorste gerst in Drenthe. *De Takkeling* 7: 198-205.
- Oliver P.J. 2005. Roosting behaviour and wintering of Eurasian Marsh Harriers *Circus aeruginosus* in south-east England. *Ardea* 93: 137-140.
- Panuccio M. & Agostini A. 2006. Comments on the roosting behaviour of Marsh Harriers during migration. *British Birds* 99: 365-371.
- Sammut M. 2005. Marsh Harriers roosting in trees. *British Birds* 98: 314-316.

Adres: Lutulistraat 42, 2037 CB Haarlem, fred.cottaar@tiscali.nl